

NORMATIV-HUQUQIY HUJJATLARNING EKSPERTIZASINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI

Utebaev Salamat Maksetbay uli

QDU doktoranti

Abatov Janibek Rauaj uli

QDU Yuridika fakulteti 2-kurs talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7478779>

ARTICLE INFO

Received: 13th December 2022

Accepted: 21th December 2022

Online: 23th December 2022

KEY WORDS

Ekspertiza, normativ-huquqiy hujjatlar, Ijtimoiy-huquqiy ekspertiza, korrupsiyaga qarshi ekspertiza, psixologik ekspertiza, gender ekspertizasi.

Normativ-huquqiy hujjatlar ekspertizasi ko'plab olimlarning tadqiqot mavzusi bo'lib kelgan va bugungi kunda ham ilmda o'z dolzarbligini yuqotmagan. Biz bilamiz ekspertiza normativ-huquqiy hujjatlar va ularning loyihalarining sifati va samaradorligini ta'minlashga qaratilgan. Normativ-huquqiy hujjatlar va ularning loyihalarining sifati va samaradorligi masalalari davlatimiz va bir qator chet davlatlar zamonaviy yuridik ilimining markazida bo'lgan.

O'zbekistonda normativ-huquqiy hujjatlarning ekspertizasini takomillashtirishda bugungi kunda bir qator samarali ishlar amalga oshirilmoqda, yangi ekspertiza turlari joriy etilmoqda. Bu ishlarni yanada takomillashtirish uchun chet el tajribalarini o'rganishimiz va ularning tajribalaridan bizning qonunchilikka mos keladigan va samarali natija beradigan andozalarni olishimiz kerak. Avvalo bu mavzuda bir qator chet el olimlarinig ilm-fan sohasida yuqori sifatli va samarali ishlab chiqarishga xizmat qiladigan ekspertiza turlari haqida bergan ma'lumotlariga toxtalib o'tsak.

ABSTRACT

Ushbu maqolada normativ huquqiy hujjatlarni qabul qilish, o'zgartirish da ularni huquqiy ekspertizadan o'tkazish muhim ahamiyat kasb etishi, sababi ekspertizadan to'g'ri o'tkazish qonunchilikdagi ko'pchilik muammolarning oldini olishi, qonunchilikdagi bo'shliqlarning, yuridik kolliziyalarning ham oldi olinishi kengan yoritilib o'tilgan. Shuningdek, normativ huquqiy hujjatlarning turlari va takomillashtirishning o'ziga xos jihatlari alohida ta'kidlab o'tilgan.

Shunday qilib, R. F. Vasilev quyidagi "ekspertiza turlari" ni belgilab bergan:

1) ekspert faoliyatini amalga oshiruvchi sub'ektga qarab: davlat, jamiyat, xalqaro;

2) murakkablik darajasi bo'yicha:

- keng qamrovli (agar loyiha huquqiy tartibga solishning bir necha sohalariga ta'sir qilsa);

- ixtisoslashgan (agar loyiha jamoat munosabatlarining biron bir sohasiga tegishli bo'lsa tartibga solinishi kerak) [1, 155].

A.V. Kudashkin normativ-huquqiy hujjatlar va ularning loyihalarini ob'ektiv bilimlarni olish zarurligiga qarab qo'ydagicha ekspertizadan o'tkazish turlarini belgilab bergan: huquqiy, kriminologik, korrupsiyaga qarshi, jamoat, mustaqil, ekologik, ilmiy, lingvistik, moliya-iqtisodiy, ijtimoiy, gender, texnik va boshqalar [2, 17].

Shu bilan birga, u bunday asoslarni va tegishli turlarni ko'rsatdi:

1) huquqiy ekspertiza o'tkaziladigan normativ-huquqiy hujjatlar loyihalari turlari bo'yicha:

- qonun loyihalarini huquqiy ekspertizadan o'tkazish;

- Prezidentning buyruqlari va farmonlari loyihalarini huquqiy ekspertizadan o'tkazish;

- hukumat buyruqlari va qarorlari loyihalarini huquqiy ekspertizadan o'tkazish;

- davlat organlarning normativ-huquqiy hujjatlari loyihalarining huquqiy ekspertizasi.

2) normativ-huquqiy hujjatlar loyihalarining huquqiy ekspertizasini o'tkazish ketma-ketligi bo'yicha:

- birlamchi huquqiy ekspertiza;

- keyingi huquqiy ekspertiza (takroriy va qo'shimcha);

3) huquqiy ekspertiza o'tkazish sub'ektlari bo'yicha:

- ijro hokimiyatining federal organining yuridik bo'limi tomonidan o'tkazilgan huquqiy ekspertiza;

- Adliya vazirligi tomonidan o'tkazilgan huquqiy ekspertiza;

- boshqa davlat organlari (Davlat tomonidan) tomonidan o'tkaziladigan huquqiy ekspertiza- Prezidentning huquqiy boshqarmasi, hukumati apparati, huquqiy boshqarmalari);

4) ekspertiza ishtirokchilari soni bo'yicha:

- bitta mutaxassis tomonidan yakka tartibda amalga oshiriladi;

- komissiya tomonidan amalga oshiriladi (ekspertlar guruhi);

5) huquqiy ekspertiza ob'ektlari soni bo'yicha:

- bitta ob'ektli huquqiy ekspertiza, agar ekspertiza predmeti bitta normativ huquqiy hujjatning loyihasidan iborat bo'lsa;

- ko'p ob'ektli huquqiy ekspertiza, agar ekspertiza predmeti jami bo'lsa

o'zaro bog'liq normativ-huquqiy hujjatlar loyihalaridan iborat bo'lsa (masalan, qonun loyihasi va uni amalga oshirish uchun qonunosti hujjatlari loyihalarini) [3, 29-30].

Bu ko'rsatilgan ekspertiza turlari bizda ham mavjud. Masalan: R. F. Vasilev belgilab bergan: ekspert faoliyatini amalga oshiruvchi sub'ektga qarab (davlat,

jamiyat, xalqaro) o'tkazilishi (ekspertizaning Adliya vazirligi yani davlat tomonidan vakolat berilgan organ tomonidan amalga oshirilishi, shuningdek jamoatchilikning o'z fikrini regulation.gov.uz orqali bildirishi.

O. A. Korotkova qonunchilikni bunday ekspertiza turlarini ko'rsatib o'tadi: huquqiy, yuridik, gender, ijtimoiy-psixologik, me'yoriy-texnik, germeneytik, lingvistik, ilmiy-prognostik, korrupsiyaga qarshi va iqtisodiy [4, 28-31].

E. V. Jurkina "Ekspertizaning predmeti bilim, fan, texnika yoki san'at sohasiga mansub ekanligiga qarab: biologik, san'at tarixi, tarixiy, tibbiy-ijtimoiy, ilmiy, huquqiy, texnik, moliyaviy, ekologik, iqtisodiy, etnografik va boshqa turlarini ajratib o'tgan [5, 49].

Belgilangan pozitsiyalarni tizimlashtirish orqali siz funktsional qiymatga e'tibor berishingiz kerak, ko'rib chiqilayotgan ekspertizalar maqsadi shu bilan belgilanadi.

V.A. Tolstikning ta'kidlashicha, "sifat oldindan belgilangan mezonlarga javob beradigan qonun bo'lmaydi". Bu mezonlar fan tomonidan aniqlangan, yuridik amaliyotda sinovdan o'tgan va mezonlarning nisbatan mustaqil ikkita turiga bo'linishi mumkin: ijtimoiy va huquqiy. Shuning uchun qonunning ushbu mezonlarga muvofiqligi darajasini aks ettirish uchun fan "qonunning ijtimoiy muvofiqligi" va "qonunning huquqiy muvofiqligi [6, 158-159]" tushunchasidan foydalanadi, Xuddi shunday pozitsiyani A.V. Ilyin ham oldiga suradi [7, 82].

Yuqoridagilardan normativ-huquqiy hujjatlar va ularning loyihalari bo'yicha tadqiqotning ikkita yo'nalishini ajratib ko'rsatish va shunga ko'ra ularni ikkita katta ekspertiza guruhiga bo'lish mumkin. Unga ko'ra qonun hujjatlarida ko'rsatilgan normativ-huquqiy hujjatlar va ularning loyihalarining alohida ekspertizalarini taqsimlash zarur.

1. Ijtimoiy huquqiy ekspertizalar.

2. Yuridik-texnik huquqiy ekspertizalar.

I. Ijtimoiy-huquqiy ekspertiza normativ-huquqiy hujjatlar va ularning loyihalari ijtimoiy yo'naltirilganligini tasdiqlovchi talablarga muvofiqligini belgilaydi.

V.A. Tolstik normativ-huquqiy hujjatlar va ularning loyihalarining ijtimoiy xavfliligini normativ-huquqiy hujjatlar va ularning loyihalari muvofiqligining uchta mezoniga ko'ra belgilaydi: 1) shaxs, jamiyat va davlat manfaatlariga; 2) ijtimoiy rivojlanish qonunlari; 3) jamiyatda hukmronlik qiluvchi qadriyatlar [8,159].

Ushbu guruhni qo'yidagicha ekspertiza turlariga ajratish mumkin:

1. Korrupsiyaga qarshi ekspertiza.

Ushbu ekspertiza yuridik fanimizda ko'plab ishlarga bag'ishlangan Normativ-huquqiy hujjatlar va ularning loyihalarining korrupsiyaga qarshi ekspertizasi me'yoriy-huquqiy hujjatlardagi korrupsiya omillarini aniqlash, ularning talab qilinadigan sifatini ta'minlaydigan normativ-huquqiy hujjatlarni ishlab chiqish uchun ijobiy talablarni shakllantirish, shuningdek, korrupsiyaga qarshi amaliyotlar mintaqasiga e'tibor qaratishdan iborat [9, 5].

Korrupsiyaga qarshi ekspertiza me'yoriy-huquqiy hujjatlarni o'rganishning ikkala yo'nalishini ham o'zida mujassam etgan bo'lib, u ijtimoiy korrupsiya va ularni yuzaga keltiruvchi omillar va nuqsonli huquqiy texnikaga tasir qiladi.

E.R. Rossinskaya va E.I. Galyashina taklif qilayotgan huquqiy va lingvistik ekspertiza bilan bir qatorda normativ-huquqiy hujjatlar va ularning loyihalari huquqiy va iqtisodiy korrupsiyaga qarshi ekspertizasining boshqa kichik turlari iqtisodiy shartli korrupsiya omillarini aniqlash uchun mo'ljallangan umuman olganda, yangi sud ekspertizalarini shakllantirish jarayoni turli yo'llar bilan borishi mumkin [10, 52].

2. Qonunchilikdagi o'zgarishlar mohiyatini huquqiy ekspertizasi.

S.S.Alekseev har doim "uchlik" deb nomlangan, turli xil huquqiy tasniflarda o'zini namoyon qiladigan va ijobiy

huquqning asosiy tarkibiy tuzilmalari, tartibga solish turlari, majburiyatlar, taqiqlar, ruxsatnomalar shakllanadigan asosiy manba materialini tashkil etadi [11, 352].

Bu "uchlik" va huquqiy faktlarning qarashlari inson munosabatlari va ularni tartibga solish vositalarining huquqiy nuqtai nazarini oddiy narsadan ajratib turadi. Shunga ko'ra, advokat uchun normativ-huquqiy hujjatlar tomonidan kiritilgan huquqlar, majburiyatlar va taqiqlarni taqsimlashdagi o'zgarishlarni ko'rish muhimdir. Huquq va majburiyatlarning nisbati kimning foydasiga o'zgargan bo'lsa, uni ob'ektiv ravishda aniqlash mumkin. Biroq, amaldagi qonunchilikka qaysi sub'ektlar va qaysi qutqaruvda huquqlar berilgan va majburiyatlar yuklanganligi sababli, kimning manfaatlarini va amaldagi qonunning mazmunini qanchalik ifoda etayotganini aniq aniqlash mumkin va bu ma'lumki, qonun mohiyatining asosiy ko'rsatkichidan boshqa narsa emas [12, 37].

3. Axloqiy ekspertiza - axloqiy va psixologik asoratlar nuqtai nazaridan muhim bo'lgan huquqiy tartibga solish masalalarini vakolatli, halol, mas'uliyatli insonparvar, adolatli echimlarni topish uchun mo'ljallangan. Bunday ekspertiza huquqiy tartibga solish ob'ekti bo'lgan ijtimoiy munosabatlarning axloqiy va qadriyat xususiyatini baholaydi [13, 26-30].

4. Psixologik ekspertiza-normativ-huquqiy hujjatlar va ularning loyihalari mazmunining psixologik tarkibiy qismidan foydalanishning etarliligi va ahamiyatini o'rganish va tahlil qilish va ijtimoiy munosabatlarni tartibga solishning salbiy oqibatlarini keltirib chiqarishi mumkin bo'lgan hollarda uni yo'q qilish uchun mo'ljallangan [14, 176-180].

5. Kriminologik ekspertiza kriminologik oqibatlarga olib kelishi mumkin bo'lgan qoidalarni aniqlash va yo'q qilish uchun tayyorlangan, amaldagi normativ-huquqiy

hujjatlarni tahlil qilish va o'rganish [15, 104-106]. Ushbu ekspertiza va korrupsiyaga qarshi kurash o'rtasidagi farq aniqlangan salbiy omillar hajmida yotadi. Kriminologik ekspertizaning mavzusi barcha turdagi ijtimoiy xavfli harakatlarni keltirib chiqaradigan sharoitlarni aniqlashdir. Korrupsiyaga qarshi ekspertiza mansabdor shaxslar faoliyatida ijtimoiy xavfli harakatlarni keltirib chiqaradigan normativ - huquqiy hujjatlar va ularning loyihalarining shartlari va huquqiy-texnik buzilishlarini aniqlaydi.

6. Gender ekspertizasi erkaklar va ayollar tengligi printsipining buzilishlarini aniqlash va bartaraf etishga, bolalar tug'ilishi, jinsiy hayot shakllari, fuqarolarning reproduktiv salomatligini muhofaza qilishni tartibga soluvchi qonun hujjatlarida jinsiy kamsitishga qaratilgan [16].

7. Iqtisodiy ekspertiza-qonun loyahasida jamiyatning ijtimoiy - iqtisodiy hayotining barcha yoki alohida jihatlari va uni hal qilish yo'llari, davlat xarajatlarining turli ehtiyojlar uchun ularni qaytarish muddatlari bilan nisbati maqbulligini aniqlash. Mamlakatimiz iqtisodiyotini isloh qilish sharoitida federal qonunlar loyihalarining iqtisodiy ekspertizasini joriy etish zarurati ayniqsa dolzarbdir va uni amalga oshirish majburiyatini belgilashda amalga oshirilishi kerak. Rivojlangan xorijiy mamlakatlarda iqtisodiy ekspertizani qonun hujjatlari bilan joriy etish amaliyoti ushbu turdagi ekspertizaning ushbu mamlakatlar iqtisodiyoti va ijtimoiy - iqtisodiy hayotiga hissa qo'shadigan qulay shart-sharoitlarni yaratishda alohida ahamiyatini tasdiqlaydi [17, 31].

8. Atrof-muhit ekspertizasi-bu Rossiya federatsiyasi fuqarolarining atrof-muhitni muhofaza qilish sohasidagi konstitutsiyaviy huquqi va qonuniy manfaatlarini buzish [18, 127-130]. Yoqarida ko'rsatilganidek biz ekspertiza turlarining birinchi guruhiga to'xtalib

o'tdik. Endi uning ikkinchi guruhi hisoblangan Yuridik texnikaviy huquqiy ekspertiza turi hisoblanadi. Bu ekspertiza turi o'z ichiga Normativ-huquqiy hujjatning qonunchilik tizimiga muvofiqligi ekspertizasi, Normativ-huquqiy hujjatning huquqiy texnologiyalarga muvofiqligini tekshirish ekspertizasi, Germenevtik tekshiruv ekspertizasini oladi.

Normativ-huquqiy hujjatlarni huquqiy ekspertizadan o'tkazish natijalarini qo'llash va ularning korrupsion omillarni aniqlaydigan normativ-huquqiy hujjatlarga qarshi kurashishning protsessual mexanizmining muammolari masalasi dolzarbdir, deb yozadi A.V. Kudashkin.

Huquqiy ekspertiza instituti doimiy rivojlanish va takomillashtirishda, ijtimoiy munosabatlarning doimiy evolyutsiyasi bilan belgilanadi. Huquqiy ekspertizalarning tasnifi normativ-huquqiy hujjatlarni o'rganish mavzusi bilan belgilanadi. Vazifalarni bajarish va tadqiqotning ob'ektiv natijasiga erishish uchun bilish usulini aniqlash kerak. Shunga ko'ra, u huquqiy ekspertizaning maqsadini (normativ-huquqiy hujjatlarning qaysi oqibatlari yoki kamchiliklarini aniqlashga qaratilgan), har bir ekspertizaning predmeti va usulini aniqlashni talab qiladi [19, 300].

Bu ko'rsatilgan ekspertiza turlari bir qator rivojlangan davlatlarda joriy qilingan, lekin bizning davlatda yuqarida atab o'tilgan ekspertiza turlarining barchasi ham joriy qilinmagan. Masalan: axloqiy, psixologik, kriminalogik, ijtimoiy-psixologik, me'yoriy-texnik, germenevtik, ilmiy-prognostik ekspertizalar.

Lekin shuni ham takidlab o'tish kerak bu ekspertiza turlari bizda alohida ko'rsatilmagani bilan ular ayrim ekspertiza turlarining ichiga qamrab olingan. Maslan: Kriminalogik ekspertiza alohida ekspertiza turi sifatida belgilanmagan/ lekin korrupsion ekspertiza joriy qilingan bolib? Bu ekspertiza o'z ichiga NHH ni ekspertiza

qilish jaroyonida krimilalogik jarayonlarni aniqlashni ham olgan.

Bizning fikrimizcha, normativ-huquqiy hujjatning sifati va samaradorligi to'g'rilikning umumiy talablariga muvofiq aniqlanadi:

1) qonun yuridik fan yutuqlariga asoslanadi, shuningdek qonunchilik texnikasi talablarini, xalqaro huquq normalari, xorijiy mamlakatlarning qonun ijodkorligi tajribasini hisobga oladi;

2) samarali huquqiy normaning maqsadlari jamiyatning iqtisodiy va ijtimoiy madaniy rivojlanish darajasiga mos keladi, ushbu norma bilan tartibga solinadigan sohada amal qiladigan ijtimoiy, huquqiy va boshqa qonunlar hisobga olinadi. Jamiyatimizdagi munosabatlarni tartibga solib turishda qonunlarning o'рни va roli juda muhim ekan, bunday qonunlarni har tomonlama talabga javob beradigan qilib yaratish esa undan ham muhim. Normativ-huquqiy hujjatlarning ekspertizasini

takomillashtirishda yoqorida ko'rsatilgan ekspertiza turlarin davlatimizda joriy etish masalalarini ko'rib chiqish zarur. Biz bu masalada hamma ekspertiza turlarini o'z ichiga qamrab olgan **Ijtimoiy-huquqiy ekspertizani** joriy etish taklifini ham ilgari surmoqchimiz. Bu ekspertiza turi o'z ichiga **Korrupsiyaga qarshi ekspertiza, qonunchilikdagi o'zgarishlar mohiyatini huquqiy ekspertizasi, axloqiy ekspertiza, psixologik ekspertiza, kriminologik ekspertiza, gender ekspertiza, iqtisodiy ekspertiza va atrof-muhit ekspertizasini** qamrab oladi. Bu bizga ekspertizaning turini kopaytirmasdan kompleks ekspertiza o'tkazish imkonini bergan bolar edi. Huquqiy ekspertizalardan ko'zlangan maqsad normalar sifatini oshirish, huquqiy bo'shliqlar yuzaga kelishini oldini olish, bir-biriga zid bo'lgan normalarni bartaraf etishdir.

References:

1. Законодательный процесс. Понятие. Институты. Стадии: научно-практическое пособие / отв.ред. Р.Ф.Васильев. М., 2000.С.155
2. Кудашкин А.В. Антикрупционная экспертиза: теория и практика: научно-практическое пособие. М., 2012. С. 17.
3. Кудашкин А.В. Антикрупционная экспертиза: теория и практика: научно-практическое пособие. М., 2012. С. 29-30.
4. Короткова О.А. Экспертиза законопроектов и законодательных актов: теоретико-правовой аспект: дис. ... канд. юрид. наук. М., 2010. С. 28-31.
5. Журкина Е.В. Правовая экспертиза нормативного правового акта как средство повышения эффективности законодательства: дис. ... канд. юрид. наук. М., 2009. С. 49.
6. Толстик В.А. Некоторые проблемы обеспечения социальной адекватности закона // Юридическая наука и практика: Вестник Нижегородской академии МВД России. 2013. № 22. С. 158-159.
7. Ильин А.В. Оптимизация правотворческой деятельности в современной России (вопросы теории и практики) / под ред. С.А. Комарова. СПб., 2005. С. 82.
8. Толстик В.А. Некоторые проблемы обеспечения социальной адекватности закона // Юридическая наука и практика: Вестник Нижегородской академии МВД России. 2013. № 22. С. 159.
9. Хабриева Т.Я. Формирование правовых основ антикрупционной экспертизы нормативных правовых актов // Журнал российского права. 2009. № 10. С. 5.

10. Россинская Е.Р., Галяшина Е.И. Антикоррупционная экспертиза нормативных правовых актов и их проектов: проблемы теории и практики. М., 2014. С. 52, 97, 104.
11. Алексеев С.С. Право: азбука-теория-философия: опыт комплексного исследования. М., 1999. С. 352.
12. Толстик В.А., Трусов Н.А. Борьба за содержание права. Н. Новгород, 2008. С. 37.
13. Иванюшкин А.Я. Права ребенка пациента (Этическая экспертиза действующего российского законодательства) // Медицинское право и этика. 2003. № 3. С. 36-38; Юдин Б.Г. От этической экспертизы к экспертизе гуманитарной // Знание. Понимание. Умение. 2005. № 2. С. 126-135; Седова Н.Н., Приз Е.В. Об этической экспертизе законопроектов в сфере здравоохранения // Биоэтика. 2011. Т. 2. № 8. С.9-20; Доника А.Д., Кожевников Л.Л. Соответствие норм федерального закона об охране здоровья граждан нормам и принципам биоэтики // Биоэтика. 2011. № 2. С. 26-30.
14. Кибак И.А. Психологическая экспертиза законопроектов в законотворческом процессе // Вестник Воронежского института МВД России. 2010. № 4. С. 176-180.
15. Пинчук Л.В. Криминологическая экспертиза законопроектов: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. М., 2011; Осипова Е.С. Криминологическая экспертиза нормативно-правовых актов: опыт Украины и Белоруссии // Право и современность: сборник научно-практических статей. Саратов, 2008. Вып. 3: Ч. 1. С. 46-50; Осипова Е.С. Криминологическая и антикоррупционная экспертизы нормативных правовых актов Российской Федерации: проблема соотношения // Вестник Владимирского юридического института. Владимир. 2013. № 2 (27). С. 104-106.
16. Гендерная экспертиза российского законодательства / отв. ред. Л.Н. Завадская. М., 2001; Шведова Н.А. Гендерное просвещение: пособие. М., 2002; Гендерная экспертиза и законодательная политика: в 2 т. / ред. сост. Е.В. Изотова, Е.В. Кочкина, Е.В. Машкова. М., 2004; Чеснокова О.И. Феминистская гуманистическая парадигма конца XX века и проблемы гендерной экспертизы законодательства // Антропологическая экспертиза российско го законодательства: материалы Всероссийской научно-практической конференции (11-12 февраля 2005 г.). Ка зань, 2005. С. 104-107; Тарасова М.В. Гендерная экспертиза прав человека (социологический анализ) // Теория и практика общественного развития. 2005. № 2. С. 75-80; Мирянова О.Г. Гендерная экспертиза бракоразводного законодательства // Юридические записки молодых ученых и аспирантов ЯрГУ. Сборник статей. Ярославль, 2006. Вып. 6. С. 23-25; Татишвили Т.М. Гендерная экспертиза как гарантия конституционных прав мужчины и женщины // Образование. Наука. Научные кадры. 2014. № 3. С. 28-34.
17. Короткова О.А. Экспертиза законопроектов и законодательных актов: теоретико-правовой аспект: дис. ... канд. юрид. наук. М., 2010. С. 31.
18. Экологическая экспертиза / В.К. Донченко [и др.] / под ред. В.М. Питулько. 2-е изд., М., 2004; Гутников В.А., Седых В.Н. Экологическая экспертиза. М., 2005; Дьяконов К.В., Дончева А.В. Экологическое проектирование и экспертиза. М., 2005; Бри чук М.М. Концепция развития экологического законодательства Российской Федера ции. СПб., 2009. С. 127-130; и др.
19. Кудашкин А.В. Антикоррупционная экспертиза: теория и практика: научно-практическое пособие. М., 2012. С. 30